

1. גב' [REDACTED] גבארין, ת.ז.
 2. גבארין (קטינה), ת.ז.
 3. גבארין (קטין), ת.ז.
 4. גבארין (קטינה), ת.ז.
- ע"י ב"כ עוה"ד נעמי הגר ו/או מעין נייזנה ו/או טליה רמתי ו/או איתן דיאמונד ו/או שרי בשי מ"גישה – מרכז לשמירה על הזכות לנוע" רחוב הרכבת 42 תל אביב, 67770 טלפון: 03-6244120; פקס: 03-6244130

העותרים

- נגד -

1. שר הביטחון
 2. המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית
 3. מתאם פעולות הממשלה בשטחים
 4. קצין פניות הציבור במתפ"ש
- כולם ע"י מחלקת הבג"צים, פרקליטות המדינה רח' צלאח א-דין 29, ירושלים

המשיבים

עתירה למתן צו-על-תנאי

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת ליתן צו-על-תנאי המופנה כנגד המשיבים, והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא ישנו את מענם הרשום של העותרים מרצועת עזה לדאהריה שבגדה המערבית, וזאת מאחר שהעותרת 1 הגישה את בקשתה לשנות את מענה לפני שש-עשרה שנה ובשעה שהיא עומדת בכל התנאים לשינוי מענה, והעותרים 2-4 נולדו בגדה המערבית וחיו בה כל חייהם.

בנוסף, מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בהוצאות העותרת לרבות שכ"ט עו"ד, בצירוף מע"מ כדין.

בקשה לקיום דיון מוקדם

העותרת 1 היא תושבת פלסטינית המתגוררת בגדה המערבית ברציפות מאז שנת 1991, נשואה לתושב פלסטיני שמענו רשום בגדה, ואם לשישה ילדים הגרים בגדה (שלושת הצעירים מביניהם הם העותרים 2-4). מאז שנת 1998 מנסה העותרת 1 לשנות את רישום מענה מרצועת עזה לגדה המערבית.

בין השאר, הגישה העותרת 1 בקשות לשינוי מענה בשנת 2011, בסמוך להכרזה על המחווה המדינית לשינוי מען. העותרת 1 לא קיבלה כל תשובה לבקשות אלו. בינתיים, נפגעות זכויות יסוד של העותרים – ובעיקר, זכותם לחיי משפחה, לחופש תנועה, ולחופש דת ופולחן.

העותרת 1 לא פגשה את בני משפחה המתגוררים ברצועת עזה מאז הלווייתו של אביה בשנת 2005. היא אינה יכולה לקבל שירותים מרשויות הצבא, ככל תושב פלסטיני הרשם בגדה המערבית. כל

היבט בחייה מושפע מכך שמענה אינו משקף את מציאות חייה.

לנוכח הפגיעה המתמשכת בעותרים, ולאחר כשש עשרה שנים בהן המשיבים לא טרחו לדון בבקשת העותרת 1 ולהשיב עליה ועדין מסרבים לעשות כן, נבקש כי הדין ייקבע בהקדם על פי יומנו של בית המשפט הנכבד.

הצדדים :

1. העותרת 1 (להלן **העותרת**) היא תושבת פלסטינית אשר מתגוררת בגדה המערבית משנת 1991 ומענה הרשום הוא רצועת עזה.
2. העותרת 2 היא בתה הקטינה של העותרת 1, המתגוררת בגדה המערבית מאז הולדתה בשנת 2001 ומענה הרשום הוא רצועת עזה.
3. העותר 3 הוא בנה הקטין של העותרת 1, המתגורר בגדה המערבית מאז הולדתו בשנת 2005 ומענו הרשום הוא רצועת עזה.
4. העותרת 4 היא בתה הקטינה של העותרת 1, המתגוררת בגדה המערבית מאז הולדתה בשנת 2010 ומענה הרשום הוא רצועת עזה.
5. המשיב 1 (להלן: **שר הביטחון**) הינו הממונה על הצבא מכוח חוק יסוד : הצבא.
6. המשיב 2 (להלן: **המפקד הצבאי**) הוא המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית, מטעם מדינת ישראל, המחזיקה בגדה המערבית תחת כיבוש צבאי מזה למעלה מארבעים ושבע שנים.
7. המשיב 3 (להלן: **מתאם פעולות הממשלה בשטחים** או **המתפ"ש**) הוא הממונה על יישום מדיניות ממשלת ישראל בשטחים הכבושים ועל פעילות המינהל האזרחי בשטחים הכבושים.
8. המשיב 4 (להלן: **קצין פניות הציבור**) הוא הממונה על מתן מענה לפניות ובקשות בעניינים שבתחום אחריותו של מתאם פעולות הממשלה בשטחים.

ואלו נימוקי העתירה :

א. התשתית העובדתית

נסיבותיהם האישיות של העותרים

9. העותרת היא ילידת עזה. בשנת 1991 היא נישאה למר [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] גבארין (ת.ז. [REDACTED]), תושב פלסטיני שמענו הרשום בגדה המערבית. מאז נישואיה מתגוררת העותרת בבית פרטי אשר בבעלותו של בן-זוגה בעיר דאהריה שבקרבת חברון.

העתקי תעודות הזהות של העותרת ושל מר גבארין מצ"ב ומסומנים נספח ע/1

10. לבני הזוג נולדו שישה ילדים. שלושת ילדיהם הבוגרים – [REDACTED], בת 21, [REDACTED], בן 20, ו[REDACTED], בן 17 - מענם רשום בגדה המערבית.

העתקי תעודות הזהות של ילדיה הבוגרים של העותרת מצ"ב ומסומנים נספח ע/2

11. מאז נישואיה, מרכז חייה של העותרת הוא בגדה המערבית. היא מתגוררת, כאמור, בדאהריה, והיא מוכרת לרשויות במקום. כל היבט של חיי היום יום שלה קשור לגדה המערבית – טיפולים רפואיים, לידת ילדיה, בקשת ייצוג משפטי בענייניה, וכדומה. העותרת אף אינה מנהלת את רכושה שנשאר ברצועה, והעבירה את הסמכויות לניהול הרכוש לאחיה כבר בשנת 2005.

העתק אישור מטעם עיריית דאהריה המאשר כי העותרת מתגוררת במקום מאז שנת 1991 (ותרגום לעברית) מצ"ב ומסומן נספח ע/3

העתק ייפוי כוח לאחיה של העותרת שנחתם ע"י העותרת בבימ"ש שלום בדורא ביום 20.12.2005 (ותרגום לעברית) מצ"ב ומסומן נספח ע/4

העתק הודעה על ילוד חי [REDACTED], בנה של העותרת) שהונפקה בחברון ביום 27.6.1997 מצ"ב ומסומן נספח ע/5

12. בחייה האישיים מהווה העותרת דוגמא לאשה השוקדת על התפתחות אישית ורכישת כישורים מקצועיים, לטובתה ולטובת משפחתה, ולא פחות מכך - לטובת החברה הסובבת. העותרת, שאינה עובדת, מנצלת את זמנה הפנוי להעשיר את ידיעותיה ומשתמשת בניסיונה ובכישורים שרכשה כדי לתרום לקהילה. מאז שנת 2000 השתתפה העותרת בהכשרות וקורסים שונים בגדה המערבית. בראשית שנת 2001 היא השתתפה בקורס בסיסי בשימוש ב-windows, מטעם מרכז ראייה לתרבות, בחברון. בחודש מאי 2003 היא השתתפה בקורס מטעם הסהר האדום הפלסטיני בנושא בריאות הנפש של הילד והמשפחה, בסניף חברון. ביום 10.4.2003 היא סיימה קורס בעזרה ראשונה מטעם איחוד הוועדות להצלה הרפואית הפלסטינית במכללת בריאות החברה בחברון. ביום 19.11.2006 היא סיימה קורס בבניית יכולות המיועד למוסדות נשים, מאת המרכז הפלסטיני לענייני שלום ודמוקרטיה - PCPD, ברמאללה.

העתקי שלוש דוגמאות לתעודות המעידות על הכשרותיה השונות של העותרת (ותרגומים חלקיים לעברית) מצ"ב ומסומנים נספח ע/6

13. משום שרישום מענה של העותרת בגדה המערבית לא הוסדר, היא אינה יכולה להסתובב בחופשיות בגדה המערבית ולנסוע בין הערים בגדה בשל הקושי לעבור במחסומים. המציאות שנכפתה על העותרת מונעת ממנה את הגשמת זכויותיה הבסיסיות – חופש התנועה, חיי המשפחה וחופש הפולחן שלה.

14. העותרת, מוסלמית מאמינה, מעוניינת לקיים את מצוות החגי' (עלייה לרגל), אך אינה יכולה לצאת מהגדה המערבית ולנסוע למכה, בשל האיסור על מעברם דרך גשר אלנבי של תושבים פלסטיניים שמענם רשום ברצועת עזה.

15. בשנת 2005 נפטר אביה של העותרת ברצועת עזה. העותרת הגישה בקשה להשתתף בלוויית אביה, אך בקשה זו אושרה רק **חודשיים וחצי לאחר פטירת האב**, אז ניתן לה היתר לשלושה ימים לרצועת עזה. היא נכנסה לרצועה דרך מעבר ארז, ולאחר מכן חזרה באותה הדרך לגדה.

מאז לוויתנו של אביה, לא פגשה העותרת את בני משפחתה המתגוררים ברצועת עזה. את אחיה ואחיותיה לא פגשה העותרת מזה שנים רבות. לפני כשלוש שנים נפטרה ברצועת עזה אמה של העותרת (סבתם של העותרים 2-4). העותרת לא זכתה לראות את אמה טרם פטירתה. אלו הן אחדות מההשלכות החמורות של רישום מענה של העותרת ברצועת עזה.

עניינם של העותרים 2-4

16. ביום 19.5.2001 נולדה העותרת 2 בבית החולים שהירה בחלחול שבגדה המערבית. בתעודת הלידה שלה נרשם מענה בדאהריה שבגדה המערבית. ביום 14.8.2005 נולד העותר 3 בבית החולים אלאהלי שבחברון. בתעודת הלידה שלו נרשם מענו בדאהריה שבגדה המערבית. ביום 19.11.2010 נולדה העותרת 4 בבית החולים הממשלתי בחברון. בתעודת הלידה שלה נרשם מענה בדאהריה שבגדה המערבית.

העתק תעודות הלידה של העותרים 2-4 ותרגום לעברית מצ"ב ומסומנים נספח ע/7

17. כאשר נולדה העותרת 4 פנתה העותרת למשרד הפנים הפלסטיני לצורך רישומה. הפקיד הסביר לעותרת כי מאז שנת 2009 ישנה הנחייה של הצד הישראלי לרשום את מענם של הילדים הקטינים לפי מענה של אמם.

18. בשל הסתירה שבין דברי הפקיד לרישום המען בתעודת הלידה נערך בירור טלפוני אצל פקידי המינהל האזרחי. משיחה זו עולה כי למרות רישום המען בתעודות הזהות בגדה המערבית, בעותק מרשם האוכלוסין המצוי בידי ישראל נרשם מענם של העותרים 2-4 בעזה, וזאת למרות שהם נולדו בגדה המערבית ובה חיו כל חייהם. לפיכך, ולשם הזהירות, העותרים 2-4 צורפו לעתירה זו.

19. אין מחלוקת על מגוריהם של העותרים 2-4 מאז ומעולם בגדה המערבית, שם נולדו, ושם ביתם היחיד. בגדה המערבית חיה משפחתם, ושם מרכז חייהם. ככל ילד בגילם, לומדים העותרים 2-3 בבתי ספר - הנמצאים, כמובן, בגדה המערבית.

העתקי תעודת בית הספר של העותרת 2 לשנת הלימודים 2013-2014 ותעודת בית הספר של העותר 3 לשנת הלימודים 2012-2013 (ותרגומים חלקיים לעברית) מצ"ב ומסומנים נספח ע/8

ניסיונותיה של העותרת לשנות את רישום מענה

20. העותרת פעלה לשינוי רישום מענה בדרכים שונות, ללא לאות, וזאת למרות הקשיים הרבים בהם נתקלה. כבר ביום 29.4.1998, לפני למעלה משש-עשרה שנה, הגישה העותרת בקשה לשינוי מענה, בלשכה למרשם האוכלוסין ביריחו. מאחר שלא קיבלה כל מענה לבקשה זו, שבה וביררה את העניין מדי חודש. בתשובה לבירורים אלו, נמסר לה על ידי הנציגים הפלסטינים כי "הישראלים אינם מאשרים בקשות כאלו". בשנת 2004 נאמר לה שבקשתה הועברה לרמאללה. בשנת 2011 הגישה העותרת בקשה נוספת במת"ק הפלסטיני בדורא. על הגשת בקשה זו קיבלה קבלה שאינה מתוארכת. באותה שנה, ביום 22.11.2011, הגישה העותרת בקשה נוספת לשינוי מען במשרד ברמאללה (לבקשה זו לא ניתנה לה קבלה). בשנת 2012 היא הגישה את בקשתה פעם נוספת. העותרת לא קיבלה כל מענה מהותי לבקשותיה האחרונות. מאחר שהמשיבים מסרבים למסור כל מידע שהוא בדבר העברת הבקשות, לעותרת אין דרך לדעת מה עלה בגורל בקשותיה.

העתקי קבלות על בקשת שינוי מען מיום 29.4.1998 במשרד ביריחו, בקשת שינוי מען במשרד בדורא משנת 2011 ובקשת שינוי מען משנת 2012 (ותרגומים לעברית) מצ"ב ומסומנים נספח 9/ע

21. בראשית שנת 2011 הוכרז על מחווה מדינית לשליח הקוורטט שתכלול, בין השאר, שינוי מענם של 5,000 תושבים פלסטינים המתגוררים בגדה המערבית ומענם רשום בעזה (ראו פסי' 38-45 להלן). מאז ההכרזה על המחווה פורסמו מספר רשימות של תושבים ששינוי מענם אושר, אך שמה של העותרת לא הופיע באף אחת מרשימות אלו. בחודש מאי 2014 מסר לעותרת נציג המת"ק הפלסטיני כי ייתכן ששמה יופיע בעתיד ברשימות בהן יפורסמו שמותיהם של אנשים ששינוי מענם אושר.

22. ביום 2.7.2014 פנו באי כוחם של העותרים למשיב 4, קצין פניות הציבור ביחידת מתאם פעולות הממשלה בשטחים, סרן אלעד רחמים, בבקשה להכיר בתושבותם של העותרים בגדה המערבית ולשנות בהתאם את רישום מענם לגדה.

העתק המכתב לקצין פניות הציבור מיום 2.7.2014 מצ"ב ומסומן נספח 10/ע

23. ביום 6.7.2014 התקבלה תשובתו של המשיב 4. בתשובה נאמר כי השתקעות תושבי רצועת עזה בגדה המערבית מוסדרת באמצעות "נוהל הטיפול בבקשות השתקעות תושבי רצועת עזה באיו"ש", בקשות כאלו מוגשות באמצעות הרשות הפלסטינית, ובקשות שלא הוגשו במתווה זה לא ייבחנו לגופן. בנוסף השיב המשיב 4 כי "באפשרות מרשך (כך במקור, מ"נ) להגיש בקשה לקבלת היתרי שהייה באיו"ש, לפי "נוהל הנפקת רישיון שהייה באיו"ש לתושבי עזה".

העתק תשובתו של קצין פניות הציבור מיום 6.7.2014 מצ"ב ומסומן נספח 11/ע

24. כתוצאה מהנסיבות הביטחוניות ששררו בגדה בתקופה זו, כמו גם מנסיבותיה האישיות של העותרת, לא עלה בידה להגיש בקשה להנפקת רישיון שהייה עד לסוף חודש ספטמבר 2014. בשבוע האחרון לחודש ספטמבר (במועד שאינו זכור במדויק לעותרת), היא פנתה למת"ק הפלסטיני בחברון בבקשה להנפקת רישיון שהייה. נציגי המת"ק מסרו לה כי "אין בקשות מסוג זה". בנסיבות אלו, לא יכלה העותרת להגיש בקשה להנפקת רישיון שהייה, ואף לא לקבל אישור על ניסיונה להגיש בקשה כזו.

25. ביום 21.10.2014 פנתה שוב העותרת למשרד לעניינים אזרחיים, שם נאמר לה כי בקשתה לשינוי מען נמצאת אצל הצד הישראלי, אך טרם התקבלה תשובה לבקשה זו.

26. העותרת לא נואשה מהכישלון להנפיק רישיון שהייה, וביום 9.11.2014 פנתה למת"ק הישראלי בחברון, בבקשה להנפיק לה רישיון שהייה בגדה המערבית. שם נאמר לה כי אינה יכולה להגיש בקשה זו.

27. יצויין כי הוראות "נוהל הנפקת רישיון שהייה באיו"ש לתושבי עזה" (שלא פורסם מעולם, אך בעבר הוצג בפני בית משפט נכבד זה, ולמיטב ידיעת ב"כ העותרת עודו בתוקף) קובעות במפורש כי בקשה כזו יש להפנות למת"ק הישראלי באופן ישיר (סעיף 4(ג)(2) לנוהל), ולא ברור מדוע במקרה זה לא פעלו גורמי המת"ק לפי הוראה מפורשת זו.

העתק העמודים הרלוונטיים מהנוהל מצ"ב ומסומנים נספח 12/ע

העתירה שהוגשה בשם העותרת לבית המשפט המחוזי - עת"מ (ת"א) 41146-10-14

28. לאחר חלוף מספר שנים מאז הגשת בקשותיה של העותרת לשינוי מענה הרשום, ולאור חוסר האפשרות לקבל מהרשות הפלסטינית מידע אודות הטיפול בבקשה לשינוי מען, פנו באי כוחה של העותרת לממונה על יישום חוק חופש המידע תשנ"ח-1998 ביחידת המשיב 3 ביום 18.6.2014 בבקשה לפי חוק חופש המידע (להלן: החוק), כדי שיעביר להם מידע עדכני בדבר הטיפול בבקשותיה של העותרת. באי כוחה של העותרת ביקשו "מידע בדבר הבקשה ובכלל זה מידע בדבר המועד בו התקבלה הבקשה בישראל, החלטות שניתנו לגביה ומועדיהן, לרבות כל תרשומת ו/ו טופס ו/או מסמך המצוי בידיכם שעניינו בקשתו של מרשנו לשינוי מען במסגרת המחווה המדינית".

העתק בקשת חופש המידע מיום 18.6.2014 בעניינה של העותרת מצ"ב ומסומן נספח ע/13

העתק האישור על קבלת הבקשה באמצעות הדוא"ל מצ"ב ומסומן נספח ע/14

29. מעבר לאישור על קבלת הבקשה, לא ניתן לבקשה זו כל מענה שהוא, וזאת בניגוד להוראות חוק חופש המידע. לאחר שחלפו ארבעה חודשים תמימים בלא תשובה לבקשה, הגישו באי כוחה של העותרת ביום 26.10.2014 לבית המשפט המחוזי בתל-אביב עתירה מינהלית לפי חוק חופש המידע בשמה של העותרת ובשם לקוחות אחרים שמצבם דומה (עת"מ -10-41146-14). עתירה זו עודה תלויה ועומדת.

העתק האישור על פתיחת תיק מצ"ב ומסומן נספח ע/15

ב. הטיעון המשפטי

30. העותרים יטענו כי הסירוב לבחון את בקשתם לגופה הפר את זכותם לחיי משפחה, זכותם לחופש תנועה, זכותם לבחור מקום מגורים וזכותם לחופש דת וחופש פולחן. כמו כן, בהיעדר כל טיפול בבקשותיה של העותרת במשך שנים רבות, ובסירוב הלאקוני והשרירותי לבקשה האחרונה שנשלחה למשיב 4, נפלו פגמים מינהליים משמעותיים.

31. העותרת נטועה בגדה המערבית, שם היא מתגוררת מזה למעלה מעשרים שנה, שם ביתה, שם בני משפחתה, שם רשומים בן זוגה וילדיה הבגירים. הסדרת רישום מענה בגדה המערבית תקדם לא רק את ההגנה על זכויותיה של העותרת ואת טובתה, אלא גם את טובת בני משפחתה וטובת החברה הסובבת. בוודאי שלאשה כמו העותרת, שבמקביל לטיפול במשפחתה עומלת על רכישת כישורים שיקדמו אותה, את משפחתה ואת הקהילה כולה, יש השפעה חיובית ביותר על הסביבה בה היא חיה.

32. העותרים 2-4 נולדו בגדה המערבית, שם חיו כל חייהם ושם ביתם היחיד. מענם של שלושת אחיהם הבוגרים, הזהים להם בכל נסיבות חייהם, נרשם בגדה המערבית. בנסיבות אלו, הסירוב לבקשת העותרים 2-4 הוא שרירותי ובלתי סביר.

33. הפגמים המינהליים שנפלו בטיפול בבקשתם של העותרים להסדיר את רישום מענם הם רבים. בקשותיה המוקדמות של העותרת לא זכו למענה כלל, וכשכבר ניתן מענה לבקשתם

האחרונה של העותרים, בחודש יולי 2014 (נספח ע/11), מענה זה לקה בשרירות, אי סבירות וחוסר תום לב.

34. מעבר לדרוש ולשם הזהירות בלבד יובהר כי עניינה של עתירה זו נפרד ושונה מהסוגיה המתבררת בפני בית המשפט המחוזי. בבית המשפט המחוזי מתבררת עתירה שעניינה **אי מתן מענה לבקשה למסירת מידע** בלבד, ואילו בענייננו מבקשת העותרת לשנות את רישום מענה. עצם מסירת המידע לא תשפיע על רישום מענה של העותרת, ומדובר בשני סעדים שונים לחלוטין. על כן, לא חלה כאן הדוקטרינה של "הליך תלוי ועומד".

שינוי מענם של תושבים פלסטינים

35. שינוי מען של תושבים פלסטיניים היה נהוג על-פי צו של החקיקה הצבאית, "צו בדבר תעודת זהות ומרשם אוכלוסין, צו מס' 297" שהסדיר את שינוי המען, והיה דומה מבחינת הפרוצדורה והמהות לעדכון שינוי מען בישראל. לפי הצו, די היה בהודעה לרשות המוסמכת. עם חתימת הסכמי הביניים בין מדינת ישראל לרשות הפלסטינית, נקבעו הסדרים מיוחדים לעניין שינוי המען, תוך הכרה בכך שהגדה המערבית ורצועת עזה הינן יחידה טריטוריאלית אחת. העברת האחריות למרשם האוכלוסין הפלסטיני ממדינת ישראל לרשות הפלסטינית עוגנה בהסכם הביניים שנחתם ביום 28.9.1995 וזאת בסעיף 28 לתוספת הראשונה לנספח III: פרוטוקול בנושא עניינים אזרחיים.

36. בפועל הרשויות הישראליות הקשו על תושבים שביקשו לשנות את מענם מעזה לגדה המערבית ובשנת 2000 הוקפא רישומם של שינויי המען מרצועת עזה לגדה המערבית. בכל הנוגע לשינויי מען מעזה לגדה המערבית, עותק מרשם האוכלוסין הפלסטיני שבידי ישראל הוקפא, ללא רישום של שינויים שדווחו על ידי הרשות הפלסטינית, והוא זה שעל-פיו מוגבל חופש התנועה של תושבים פלסטינים עד עצם היום הזה.

37. כך נוצר מצב בו לא הייתה כל אפשרות לשנות את מענם של תושבים פלסטינים. מצב זה משמעו הפרת חובות המפקד הצבאי מכוח דיני הכיבוש והוראות המשפט הבין-לאומי לשמירה על מרקם חיים תקין בשטח הכבוש; שהרי מען משקף את המצב הנורמטיבי של התושב הפלסטיני ואת כתובתו בפועל והוא זה שמאפשר לו חופש תנועה, מיצוי זכויות וקבלת שירותים מהכוח הכובש. לפיכך, הוגשו לבית המשפט הנכבד מספר עתירות פרטניות שסבבו סביב סוגיה זו. במסגרת הדיון בעתירות הביע בית המשפט הנכבד דאגה ממדיניות ההרחקות של תושבים פלסטיניים אשר מענם רשום בעזה אולם הם שוהים בגדה המערבית, המדינה הגישה לבית המשפט הסברים באשר למדיניותה אשר, כפי שנראה, מתבססים על מתן אפשרות לשינוי מען עבור אנשים שמצבם כשל העותרת. בוודאי שבעניינם של העותרים 2-4 מתבקש שינוי מענם לא רק מכוח שינוי מענה של אמם לפי הקריטריונים שנקבעו לכך, אלא אף לפי ההיגיון והשכל הישר.

הפשרת תהליך שינוי המען

38. כנגד הקפאת שינויי המען הוגשה עתירה, בג"ץ 4019/10 **המוקד להגנת הפרט ואח' נ' מפקד אזור הגדה המערבית** (לא פורסם, מיום 21.4.2013) (להלן: בג"ץ שינוי מען). במסגרת עתירה

זו, המדינה הציעה פתרון לבעייתם של תושבים פלסטינים, שמענם רשום ברצועת עזה אולם הם מתגוררים בגדה המערבית. המדינה הודיעה לבג"ץ על "מחווה מדינית" שאמורה לאפשר ל-5,000 תושבים פלסטיניים, שמענם רשום בעזה אך מתגוררים בגדה, לשנות את מענם לגדה המערבית. על המחווה הכריזו ראש ממשלת ישראל, מר בנימין נתניהו, והשליח המיוחד לקוורטט, מר טוני בלייר, ביום 4.2.2011.

לפרטים על המחווה המדינית, ראו ידיעה באתר משרד החוץ מיום 4.2.2011:

http://www.mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2011/pages/PM_Netanyahu_Quartet_Report_Blair_economic_steps_PA_4-Feb-2011.aspx

39. המשיבים קבעו קריטריונים לבחינת בקשות במסגרת המחווה: מען רשום ברצועת עזה, שהייה באופן רציף בגדה המערבית מיום 31.12.2007 לכל המאוחר והעדר מניעה ביטחונית ופלילית.

העתק תשובת המשיב 3 מיום 22.7.2012 באשר לקריטריונים מצ"ב ומסומן נספח ע/16

40. העותרת, כמו אלפי תושבים פלסטינים אחרים, הגישה בנוסף לבקשתה משנת 1998 בקשות נוספות בשנת 2011 ושוב בשנת 2012. היא עומדת בכל הקריטריונים המנויים לעיל לבחינת בקשות - מענה הרשום ברצועת עזה, היא מתגוררת באופן רציף בגדה המערבית מאז שנת 1991 ולא רשומות על שמה מניעות כלשהן, ככל הידוע לה. יחד עם בקשתה של העותרת, הוגשו בקשות של אלפי תושבים פלסטינים במצב זהה, שנדונו, הוכרעו, וכתוצאה מההכרעה, שונה מענם.

41. כלומר, עבור קבוצת האנשים שהעותרת נמנית עמה, המתגוררים בגדה המערבית לפחות מאז שנת 2007 ולא רשומה על שמם מניעה ביטחונית, הוחלט "להפשיר" את תהליך שינוי המען שעוגן בהסכמי אוסלו וכן בחקיקה הצבאית המיישמת את ההסכמים, שהוקפא לאחר שנת 2000.

42. הודעה על החלטה זו הוגשה לבית המשפט הנכבד במסגרת בג"ץ **שינוי מען**; המדינה טענה שבעייתם של אנשים (כגון העותרת) העומדים בקריטריונים של המחווה, הגיעה לכלל פתרון ולכן אין הצדקה שבית המשפט הנכבד ידון בה. ראו בג"ץ **שינוי מען**, תגובה מקדמית מטעם המשיבים מיום 27.3.2011, סעיף 38:

"במסגרת זו סוכם, כי הרשות הפלסטינית תביא לידי גורמי תיאום פעולות הממשלה בשטחים רשימה של תושבים העונים על התנאים האמורים, בהתאם לשיקול דעתה הבלעדי, ולאחר בחינה שתיעשה על ידי הגורמים המוסמכים, תאושר השתקעותם באזור וכפועל יוצא מכך ישונה מענם הרשום."

במאמר מוסגר יצוין, כי המספר 3,300 המוזכר בתגובה המקדמית עודכן ל-5,000 בהודעות מאוחרות של המדינה.

העתק העמודים הרלוונטיים בתגובה המקדמית במסגרת בג"ץ 4019/10 מצ"ב ומסומן נספח ע/17

43. על בסיס הודעת המדינה כי ל-5,000 תושבים תינתן אפשרות לשנות את מענם – כמו גם ההבטחה שלא להרחיק מהגדה המערבית תושבים שמענם רשום בעזה אולם נכנסו לגדה עד ספטמבר 2005 – בית המשפט הנכבד דחה את העתירה. ועתה, כאשר המדינה מתבקשת לממש את התחייבותה הלכה למעשה – היא מתמהמהת למשך למעלה משלוש שנים ואף מסרבת להודיע האם התקבלה או לא התקבלה בקשתה של העותרת!

44. יתרה מזו, המשיבים טענו בפני בית המשפט הנכבד כי המחווה היא הפתרון לבעייתם של אנשים שמצבם הוא כשל העותרת. כך אמרה ב"כ המדינה בדיון במסגרת בג"ץ שינוי המען מיום 21.4.2013: "אני לא מבינה למה חברי מדבר על אנשים שאין להם פתרון. יש את המחווה..." (הדגשה הוספה, מ"נ) יודגש: הפתרון שהוצג לבית המשפט הנכבד עבור אנשים אשר, כמו העותרת, העתיקו את מקום מגוריהם מעזה לגדה המערבית עובר לשנת 2008, הינו שינוי המען שהופשר במסגרת המחווה המדינית.

העתק פרוטוקול הדיון מיום 21.4.2013 במסגרת בג"ץ 4019/10 מצ"ב ומסומן נספח ע/18

45. אם כך, אם "יש את המחווה" עבור אנשים במצבה של העותרת, העומדת בכל התנאים וחלפו כבר למעלה משלוש שנים מאז הגישה את בקשותיה לאחר הכרזת המחווה המדינית ושש-עשרה שנה מאז הגישה את בקשתה הראשונית לשינוי מענה, הרי שהמחדל להשיב לה מענה עניני, להחליט בעניינה ולשנות את מענה – כל אלו חורגים לחלוטין ממתחם הסבירות.

הפגיעה בזכויות העותרים הנובעת מהסירוב לשנות את מענם

הזכות לחיי משפחה

46. ביתה של העותרת, בן זוגה וילדיה – כולם נמצאים בגדה המערבית. שם מרכז חייה מזה למעלה משני עשורים. העותרים 2-4 נולדו בגדה המערבית – שם ביתם, שם חיים אביהם, אמם ואחיהם, והם אינם מכירים כל בית אחר.

47. במצב הנורמטיבי היום ועל-פי התחייבויות המדינה במסגרת בג"ץ שינוי מען, העותרת אינה מועדת להרחקה לרצועת עזה. יחד עם זאת, בכל רגע נתון המשיבים עשויים לשנות את מדיניותם ולהרחיק את כל מי שמענו הרשום הוא ברצועת עזה, או להטיל עליו מגבלות שונות. אף העותרים 2-4, ילדים שנולדו בגדה המערבית, אינם מוגנים מפני מהלך כזה. או אז, תהפוך המשפחה מפוצלת וזכותה לחיי משפחה תימוג.

48. הגם שחבר ההרחקה אינה מרחפת מעל ראשם של העותרים, זכותם לחיי משפחה נפגעת קשות. העותרת אינה יכולה לנסוע לרצועת עזה, בשל החשש שלא תוכל לחזור לביתה בגדה המערבית, בשל רישום מענה בעזה. העותרים 2-4 לא זכו להכיר את סבם וסבתם, והעותרת חשה שהיא בקושי מכירה את אחיה שנותרו ברצועה. הפעם האחרונה בה זכתה העותרת לפגוש את בני משפחתה הייתה בשנת 2005, עת נסעה העותרת להשתתף באבל על מות אביה ברצועת עזה. אף נסיעה זו אושרה באיחור ניכר – למעלה מחודשיים וחצי לאחר פטירתו של האב. לפני שלוש שנים נפטרה אמה של העותרת (סבתם של העותרים 2-4). העותרת לא זכתה לפגוש את אמה בטרם הלכה לעולמה.

49. סכנות אלו מאיימות אף על העותרים 2-4, ואם בעניינה של העותרת מדובר בהחלטה מקוממת הפוגעת בזכויותיה, בעניינם של העותרים 2-4 המצב מקומם אף יותר, מאחר שאין חולק כי מדובר בילדים קטינים שנולדו בגדה המערבית, מימיהם לא התגוררו במקום אחר, ואין להם כל זיקה שהיא לרצועת עזה. מדיניות המשיבים אף תגרום למצב האבסורדי בו העותר 5, שנולד בשנת 2010 בגדה המערבית, אינו חוסה תחת הצו המוחלט על אי-גירושו של מי שנכנס לגדה המערבית לפני שנת 2005 שניתן במסגרת בג"ץ **שינוי מען**. כך, כאשר ינפיק תעודת זהות בהגיעו לגיל 16 ומענו הרשום יירשם בעזה, באותו יום עצמו, הוא יהפוך לבר-גירוש.

50. מזה מספר שנים מנסה עמותת "גישה", ב"כ העותרים, לעמוד על ההנחיות המסדירות רישום מענם של ילדים שנולדו לתושבים פלסטינים בגדה המערבית. כחלק מהטיפול בלקוחותיהם נמסר לב"כ העותרים מגורמים צבאיים כבר בשנת 2010 כי "נערכת עבודת מטה מקיפה... אשר מטרתה גיבוש נוהל אופן תיקון מענם של קטינים". לח"מ לא ידוע האם "עבודת המטה המקיפה" עודה מתנהלת, אולם נוהל שיסדיר סוגיה זו טרם פורסם, ובינתיים נפגעות זכויותיהם של העותרים 2-4 ואחרים במצבם.

העתק מכתבה של מש"קית משפט, מדור מרשם אוכלוסין בלשכת היועץ המשפטי לגדה המערבית, מיום 6.6.2010 מצ"ב ומסומן נספח ע/19

51. אשר למעמדה של הזכות לחיי משפחה, בית משפט נכבד זה כבר קבע כי :

"קיומה של זכות אדם למשפחה ולהורות מחייבת צמצום היקף הפגיעה בה ככל הניתן."

(פסקה 15 לבג"ץ 2245/06 **דוברין נ' שירות בתי הסוהר**, טרם פורסם. ניתן ביום 13.6.2006)

52. בפרשת **דוברין** נקבע עוד כי :

"ככל שזכות האדם הינה בעלת עוצמה גדולה יותר במידרג זכויות האדם, כך נדרשים טעמים חזקים יותר כדי להצדיק את הפגיעה בה"

(שם, בפסקה 14).

עוד נקבע כי :

"במידרג זכויות האדם החוקתיות, לאחר ההגנה על הזכות לחיים ולשלמות הגוף, באה ההגנה החוקתית על הזכות להורות ולמשפחה.... זכות זו ניצבת, איפוא, במדרגה נעלה במידרג זכויות האדם החוקתיות. היא קודמת בחשיבותה לזכות הקניין, לחופש העיסוק, ואף לצינעת הפרט. היא משקפת את תמצית הווייתו של האדם, ואת התגלמות הגשמת עצמיותו."

(שם, בפסקה 12).

53. הזכות לחיי משפחה הינה זכות מוכרת ומוגנת במשפט הבין-לאומי ההומניטארי ובמשפט זכויות האדם הבין-לאומי. כך למשל נקבע בתקנה 46 לאמנת האג :

"יש לכבד את כבוד המשפחה וזכויותיה, חיי אדם, רכוש פרטי, וכן את אמונות-הדת ומנהגי הפולחן."

54. הוראות דומות קיימות בסעיף 27 לאמנת ג'נבה הרביעית (1949), בהכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות אדם, ובשלל אמנות נוספות.

55. פעמים חוזרות ונשנות נפסק על ידי בית משפט נכבד זה כי ישראל מחויבת להגן על הזכות לחיי משפחה אף מכוחו של המשפט הבין-לאומי (ראה, למשל, דברי כב' השופט חשין בבג"ץ 3648/97 **סטמקה נ' שר הפנים** פ"ד נג(2) 728).

הזכות לחופש תנועה ולבחירת מקום מגורים

56. לעותרת, לכלל תושב פלסטיני, ישנה זכות לחופש תנועה בשטחים ולבחירת מקום מגוריה. חופש התנועה טומן בחובו את זכותו של אדם לקבוע את מקום מגוריו בתוך הטריטוריה בה הוא חי. כך לפי סעיף 12(א) של האמנה הבין-לאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (אשר אושררה ונכנסה לתוקף בישראל).

"אדם הנמצא כחוק בתוך שטחה של מדינה זכותו, בתוך שטח זה, לנוע ולבחור את מקום מגוריו באורח חופשי".

57. בשורה ארוכה של פסקי דין, הכיר בית משפט זה בחשיבות חופש התנועה, הן כזכות בפני עצמה והן כמפתח למימוש זכויות יסוד אחרות. ראו, למשל, בג"ץ 5016/96 **חורב נ' שר התחבורה**, פ"ד נא(4) 1, 59 (חופש התנועה כביטוי לאוטונומיה של הרצון הפרטי); בג"ץ 672/87 **עתאמללה נ' אלוף פיקוד צפון**, פ"ד מב(4) 708, 710.

58. יוזכר, כי הזכות לחופש התנועה הוכרה בהקשר הקונקרטי של האוכלוסייה הפלסטינית, החיה בגדה המערבית וברצועת עזה. ראו, למשל, בג"ץ 13/86 **שאהין נ' מפקד כוחות צה"ל**, פ"ד מא(1) 197, 210. פסק דין זה ואחרים מעגנים את ההגנה הרחבה, שמוענקת לחופש התנועה מכוח הדין הבין-לאומי. ראו, למשל, סעיף 13 להכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם משנת 1948; סעיף 12 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, 1966.

59. הזכות לחופש תנועה והזכות לבחירת מקום מגורים מוקנית לכל תושב פלסטיני, בין שהוא מתגורר בעזה, בשכם או בחברון. כשם שלאזרחית ישראלית מוקנית הזכות לעבור מתל-אביב לירושלים ולתושבת פלסטינית הזכות לעבור משכם לרמאללה, מוקנית לתושבת פלסטינית הזכות לעבור מעזה לחברון.

60. זכות זו מוסברת בהיותן של רצועת עזה והגדה המערבית חלק מיחידה טריטוריאלית אחת – עמדה הנתמכת גם בטענות ברורות ומפורשות שהביעו רשויות המדינה בעבר, בין השאר לפני בית המשפט הנכבד. כך, למשל, בתגובת המדינה בבג"ץ 7015/02 **עג'ורי נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון** (תגובה מיום 15.8.2002) (להלן "עניין עג'ורי") הוזכרה במפורש ההסכמה בסעיף 11 ל"הסכם הביניים הישראלי – פלסטיני בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה" (אשר נחתם בווישינגטון ביום 28.9.1995) (כתבי אמנה 1071, 33) לפיה הצדדים רואים בגדה המערבית וברצועת עזה "יחידה טריטוריאלית אחת." המדינה עצמה **דחתה במפורש** את הטענה כי מדובר ביחידות טריטוריאליות נפרדות (פס' 50).

61. הזיקה בין הגדה המערבית ורצועת עזה אינה משתנה לפי כיוון הרוח או לפי הטענות הנוחות למשיבים. מדובר היה ביחידה טריטוריאלית אחת בעת מעברה של העותרת לגדה בשנת 1991,

ביחידה טריטוריאלית אחת בעת החתימה על הסכם הביניים בשנת 1995, ביחידה טריטוריאלית אחת כשביקשה העותרת לשנות את מענה בשנת 1998, ביחידה טריטוריאלית אחת עת נולדו העותרים 2-4, ומדובר ביחידה טריטוריאלית אחת, שתושביה חולקים שפה, היסטוריה, הנהגה ומגוון של קשרים ארגוניים, משפחתיים, כלכליים ותרבותיים, עד עצם היום הזה.

62. בתוך אותה יחידה טריטוריאלית מוקנית לעותרים הזכות לחופש תנועה, לבחור את מקום מגוריהם ולקבל שירותים מהכוח הכובש. הפגיעה בזכויות העותרים אינה פגיעה בזכויות ערטילאיות, אלא פגיעה מתמשכת ויום-יומית בזכויותיהם, הנובעת מכך שהרשויות אינן מכירות למעשה בזכותם להתגורר בגדה המערבית, שם נולדו העותרים 2-4, ושם מתגוררת העותרת מזה שנים רבות.

63. הסירוב לתקן את רישום מענה של העותרת פוגע הן בחופש התנועה שלה בין רצועת עזה ובין הגדה המערבית, הן ביכולתה לנוע בחופשיות בתוך הגדה, וזאת בשל הקושי שלה לעבור במחסומים כאשר בתעודת הזהות שלה נרשם מענה ברצועת עזה.

הזכות לחופש דת וחופש פולחן

64. חופש דת היא אחת מזכויות היסוד של כל אדם, המוכרות במשפט זכויות האדם הבין-לאומי. כך, לפי סעיף 18(1) לאמנה הבין-לאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות:

"לכל אדם הזכות לחופש המחשבה, המצפון והדת. זכות זו תכלול את החופש להיות בן דת או אמונה, לאמץ דת או אמונה שבחר, ואת החופש ליתן ביטוי לדתו או לאמונתו, ביחידות או בצוותא, אם בפומבי ואם באורח פרטי, בפולחן, שמירת מנהגים, מצוות מעשיות והוראה".

אף במקרים של מצב חירום כללי אסור לגרוע מהוראה זו.

65. הזכות לחופש דת מוגנת אף בדין ההומניטרי הבין-לאומי. כך בסעיפים 27 ו-38 לאמנת ג'נבה הרביעית (1949), כך בתקנה 46 לאמנת האג (1907), ובשלל אמנות נוספות.

66. מצוות החג' היא אחת מחמש מצוות היסוד בדת האסלאם, וכל מסלמי מאמין מחויב לקיים אותה לפחות פעם אחת. מעבר לחשיבות הרבה שבקיום המצווה, מדובר בחוויה רוחנית משמעותית ביותר.

67. מדינת ישראל מכירה בפועל בזכותם לחופש דת של פלסטינים המתגוררים בגדה המערבית. כך נאמר במפורש בבג"ץ 10356/02 **הס נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, פ"ד נח(3) 443:

"**לתושבי האזור זכות חוקתית לחופש דת ופולחן.** [...] **כן נתון לתושבי האזור חופש תנועה, שבאמצעותו ניתן לממש, בין היתר, את זכות הגישה למקומות קדושים.** לזכות התנועה והגישה למקומות קדושים עוצמה חוקתית גבוהה [...] במקרה זה חופש התנועה כרוך באופן הדוק בזכות למימוש חופש הדת והפולחן ומשתלב בה. [...]"

חופש הפולחן כביטוי של חופש דת נמנה עם זכויות היסוד של האדם. הוא משתרע על חירותו של הפרט להאמין ולנהוג על-פי אמונתו תוך מימוש ציווייה ומנהגיה [...] חופש זה קשור למימוש זהותו העצמית

של האדם. בתחומי חופש זה מוכרת כמיהתו של האדם המאמין להתפלל במקום קדוש. הכרה זו משתלבת בהגנה החוקתית הרחבה הניתנת לזכות הגישה של בני הדתות השונות אל המקומות המקודשים להם ובאיסור הפגיעה ברגשותיהם ביחס לאותם מקומות (סעיף 1 לחוק השמירה על המקומות הקדושים, תשכ"ז-1967). "

(פס' 15 לפסק דינה של השופטה פרוקצ'יה, ההדגשות הוספו).

68. ברור, אם כן, שזכותה של העותרת לחופש פולחן ולקיום מצוות העלייה לרגל עומד בלב אותה הזכות שבית משפט נכבד זה הגדיר כבעלת "עוצמה חוקתית גבוהה" – וזכות זו נשללת ממנה, בניגוד לדין, רק בשל הסירוב השרירותי והמקומם לשנות את מענה הרשום.

פגמים מנהליים שנפלו בסירוב

היעדר אפשרות אחרת לקבלת הסעד המבוקש

69. חרף האמור בתשובתו של המשיב 4 לבקשתה של העותרת להסדיר את רישום מענה בגדה המערבית, בפועל אין אמצעי אחר שדרכו היא תוכל לזכות בסעד המבוקש. אפילו אם היה ביכולתה לבקש רישיון שהייה, וכאמור לעיל אף **לא ניתן לה להגיש בקשה כזו** (ראו פס' 24-27 לעיל), ממילא לא היה בקבלת רישיון שהייה להסדיר את רישום מענה בגדה או לפתור את הבעיות המוזכרות לעיל (ראו פס' 13-15 לעיל).

70. אשר לנוהל השתקעות – כפי שהיה ידוע בלי ספק למשיב 4 עת שלח את תשובתו מיום 6.7.2014, נוהל זה מתאים לתושבים פלסטיניים המתגוררים ברצועת עזה והמבקשים להשתקע בגדה המערבית, לא לתושבים המתגוררים בגדה המערבית מזה שנים ארוכות. בנוסף, הוראות הנוהל קובעות תנאי סף מחמירים ביותר (ולמעשה, בלתי אפשריים) להגשת בקשות במסגרתו – והעותרים (כמו רבים אחרים במצבם) אינם עומדים בקריטריונים הקבועים בו. מאחר שעמדת המשיבים היא שבקשות שאינן עומדות בדרישות הנוהל לא יבחנו לגופן, ממילא לא היה כל טעם שהעותרים יגישו בקשה, רק כדי שזו תידחה על הסף.

71. חמור לא פחות הוא שאף למשיבים עצמם ידוע היטב שאותו "נוהל השתקעות" הוא בבחינת אות מתה, ולמעשה לא נעשה בו כל שימוש. כך, בתשובה לבקשות חופש מידע שהגישו באי כוחם של העותרים המשיב 4 (שמילא אז את מקום הממונה על חופש המידע במתפ"ש) כי מאז שנקבע הנוהל לא הייתה אף **לא בקשה אחת להשתקעות שאושרה במסגרת הנוהל** – שתי הבקשות היחידות שטופלו לפי המתווה הקבוע בנוהל היו בקשות שהוגשו לפני שפורסם הנוהל, וטופלו לפי המתווה הקבוע בנוהל "עקב טעות", ומתוכן אחת אושרה ואחת נדחתה.

העתק תשובת המשיב 4 לבקשת חופש מידע, מיום 15.9.2014 מצ"ב ומסומן נספח ע/20

72. בנסיבות אלו, ומשמוצו כל הדרכים האחרות שהיו פתוחות בפני העותרים, לא נותר להם אלא לבקש מבית המשפט הנכבד להורות למשיבים לרשום את מענם בגדה המערבית, כפי שהיה עליהם לעשות לפני שנים רבות, כך שיישקף את מציאות חייהם.

חוסר תום לב בהפניית העותרת להליכים חסרי סיכוי

73. הרשות המינהלית נדרשת לתום לב מוגבר, וזאת הן בשל חובתה לשרת את האזרח (ובענייננו, את התושב) בנאמנות, הן בשל חוסר השוויון המובנה בין הרשות לתושב, כאשר הרשות היא

בעלת המידע ובעלת הכוח להשפיע על זכויותיו של התושב וחובותיו (ראו לעניין זה אליעד שרגא ורועי שחר **המשפט המינהלי**, כרך ג', 179-180 (2008)).

74. אין ספק שהמשיב 4, כקצין האמון על מתן מענה בתחומים שבאחריות המתפ"ש, הנדרש מתוקף תפקידו לעיסוק יומיומי בסוגיות עליהן הוא נשאל, מודע היטב למצב הקיים, להוראות הנהלים וליישומם בפועל. למרות זאת, בתשובתו מיום 6.7.2014 הפנה המשיב 4 את העותרת להליכים שאינם רלוונטיים, ושכפועל לא היה לה סיכוי לקבל באמצעותם את הסעד המבוקש - ולמעשה, נסיבות המקרה מוכיחות כי לא הייתה יכולה לקבל בדרכים אלו **כל סעד שהוא**.

75. תפקידו של עובד הרשות הציבורית - ובפרט, פקיד הרשות הממונה על מתן מענה לציבור, הוא לשרת את הציבור, לסייע לו בפנייתו לרשות, ולהבטיח שיזכה לטיפול הגון וענייני ולמיצוי זכויותיו. מסירת מידע מוטעה ומטעה (שהינו לכל הפחות שגוי ומיתמם, אם לא שקרי ממש) היא הפרה בוטה של חובותיו של עובד הציבור, הינה בלתי סבירה, בלתי נסבלת, ונגועה בחוסר תום לב קיצוני.

76. בעבר זיהה בית משפט נכבד זה הצעת פתרונות שהעותרים אינם עומדת בתנאי הסף להם עם התנהלות חסרת תום לב של הרשות (ראו פס' 19 (ג) לפסק דינה של השופטת פרוקציה בבג"ץ 6840/01 **בל (יפה) פלצמן נ' ראש המטה הכללי, צבא ההגנה לישראל**, ס (3) 121 (2005)). באותו עניין תיארה כבוד השופטת פרוקציה את ניסיון הגורמים הצבאיים להציע לעותרת דשם תפקידים מאוישים או תפקידים שלא התאימו לה מלכתחילה כ"אחיזת עניינים".

77. הממונה על פניות הציבור הוא מומחה ובקיא בתחומו, ואילו הפונים אליו – כסומים בדבר, הנאלצים לסמוך על המצג שהוא מציג בפניהם. בצדק עמד בית המשפט הנכבד על הקושי של אזרח מן השורה להתמודד עם הסבך הבירוקרטי הכרוך בפעולת הרשות, קושי המחייב את הרשות לזכור את הציווי המקראי "לפני עור לא תתן מכשול" (ראו פס' 20 לפסק דינו של השופט סולברג בבש"פ 9075/12 **מוחמד ג'אבר נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו, 14.4.2014)).

78. ואם כך באשר לאזרח מן השורה, הרי שהתנהלות זו צורמת שבעתיים כאשר הממונה הוא קצין בצבא השולט בשטח כבוש, והפונה היא בת לאוכלוסיה מוחלשת, שנגישותה לסיוע ולמידע מהימן מצומצמת ביותר (וזאת, בין השאר, בשל מחדלם של המשיבים להבטיח מידע אמין והליך תקין והוגן לאנשים במצבה), והיא תלויה במיוחד בשרירות ליבו של פקיד הרשות. הייתכן צורך מובהק יותר למילוי תפקידו של עובד הציבור בתום לב? הלא על זאת נאמר "אָרוֹר מְשֻׁגָה עוֹר בְּדָרְךְ!"

הפניית העותרת לנוהל שלא פורסם

79. במכתבו מיום 6.7.2014 (נספח ע/11) המליץ המשיב 4 בפני העותרת להגיש בקשתה לפי "נוהל הנפקת רישיון שהייה" - נוהל שהמשיבים כלל לא טרחו לפרסם, ואינו נגיש לציבור, וזאת בניגוד להוראות חוק חופש המידע. אפילו אם היו המשיבים בעצמם מקפידים על קיום הוראות הנוהל (ומהאמור לעיל ניכר שאין הדבר כך), לא ברור כיצד ציפה המשיב 4 שהעותרת תדע להגיש בקשה לפי נוהל נסתר, שהוראותיו מוכרות ליודעי ח"ן בלבד.

80. תשובות כאלו מדגישות את היעדר תום הלב במענה שנתן המשיב 4, בלא מחשבה על יכולתה של העותרת לפעול לפי המלצה זו, וכן את הצורך בפרסום ברור של נהלי המשיבים – מיוזמתם, במועד, ובאופן שיהיה נגיש לאוכלוסייה הכפופה לנהלי סתר אלו.

81. באותו עניין ראוי לציין כי גם מחדלו של המשיב 3 להשיב לבקשת חופש מידע של העותרת, שעניינה הטיפול בבקשתה במסגרת המחווה, מהווה הפרה של כללי המנהל התקין ועקרון השקיפות.

שרירות בסירוב לבקשתם של העותרים

82. מתשובתו של המשיב 4 לבקשתה של העותרת להסדיר את שינוי מענה עולה רושם ברור של סירוב שרירותי, בלא לשקול את הנתונים והטיעונים הרלוונטיים שהובאו בבקשה, ואת חוסר הרלוונטיות של ה"פתרונות" שהציע המשיב 4 בנסיבות המקרה.

83. אפילו אם ניתן היה, בדוחק, לקבל את תשובתו של המשיב 4 כרלוונטית לנסיבותיה של העותרת (ומהאמור לעיל עולה שבבירור אין הדבר כך), בוודאי שלא ניתן לטעון שמדובר בתשובה שיש לה קשר כלשהו לעניינם של העותרים 2-4, **קטינים שנולדו בגדה המערבית**. בבירור, בעניינם לא הפעיל המשיב 4 שיקול דעת וכלל לא התייחס לנימוקים הרלוונטיים בטרם סירב לבקשה.

84. על היעדר תשומת לב, ולו מינימלית, לנסיבות הפרטניות של הפנייה המוגשת לו ניתן ללמוד גם מהנוסח האחיד של סירוב לבקשה – שאפילו הקפדה על מינה של הפונה אין בו, ועולה חשש כבד כי מדובר בנוסח אחיד שנשלח כבאופן אוטומטי לכל המבקשים לשנות את מענם, בלא שהמשיבים אף יטרחו לעיין בפרטי המקרה שהועברו אליהם.

חוסר סבירות בסירוב לבקשת העותרים

85. העותרת מתגוררת בגדה המערבית מזה למעלה מעשרים שנה. העותרים 2-4 נולדו בגדה המערבית, הוריהם תושבי הגדה המערבית, מענו של אביהם רשום בגדה, והעותרים 2-4 עצמם מעולם לא התגוררו במקום אחר. לא ברור מדוע בנסיבות אלו נרשם מענם דווקא ברצועת עזה. תמיהה זו מתחזקת לאור רישום מענם של אחיהם של העותרים 2-4 בגדה המערבית. מצבם של העותרים 2-4 זהה מכל בחינה למצבם של אחיהם של כולם נולדו בגדה המערבית לאותם הורים, כולם חיים בגדה מיום היוולדם, ומרכז חייהם של כולם – בגדה. מענם האמתי של העותרים הוא בגדה המערבית – וזאת בין אם המרשם הישן שבידי המשיבים משקף מציאות זו, בין אם לאו. בקשתם היחידה היא בקשה פשוטה ובסיסית – להתאים את רישום מענם למציאות חייהם בפועל. כמוסבר לעיל, היענות לבקשה זו תהלוס את מחויבות המשיבים לשמירה על הסדר ומרקם החיים התקין בשטח הכבוש ולהגנה על זכויותיהם הבסיסיות של העותרים. בנוסף, היענות לבקשה זו תעלה בקנה אחד עם טענות שהשמיעה המדינה בדבר הזיקה בין הגדה המערבית ורצועת עזה, וכן העמדה שהציגה המדינה בפני בית המשפט הנכבד לפיה המחווה המדינית היא אמצעי להסדרת מענם הרשום של אנשים במצבה של העותרת.

86. בפני המשיבים, אם כן, ניצבים שיקולים רבים התומכים בהיענות לבקשת העותרים – יישום עקבי ושיטתי של מדיניות הממשלה, הוראות הדין הבין-לאומי, כללי המינהל התקין הקבועים בדין הישראלי, ומעל לכל – מציאות חייהם של העותרים. למול שיקולים אלו, אין אף לא שיקול ענייני אחד התומך בסירוב לבקשה. בנסיבות אלו, סירוב לבקשת העותרים המתעלם לחלוטין מנסיבותיהם האישיות, ונשען דווקא על טיעונים לא ענייניים ו"פתרונות-לכאורה" שכלל אינם חלים בנסיבות אלו, הוא בלתי סביר לחלוטין.

87. גם פרק הזמן הממושך שבו לא טופלו בקשותיה של העותרת, והשרירות וחוסר תום הלב בהם נתקלו העותרת וילדיה (העותרים 2-4) משזכו למענה, מצביעים כולם על חוסר סבירות השלובה בעילות אחרות לביקורת שיפוטית על החלטת המשיבים לסרב לבקשה.

המועד בו ביקשה העותרת את שינוי מענה

88. הזמן הממושך שחלף מאז הוגשה לראשונה בקשתה של העותרת, לפני למעלה משש-עשרה שנים, וודאי שהוא בלתי סביר לחלוטין, ומקומם שזמן ארוך כל כך יכול לחלוף, בלא שתטפל הרשות בבקשה שהועברה אליה. בעניינה של העותרת, פרק הזמן הארוך שחלף מקומם אף מטעם נוסף.

89. לפי עמדת המשיבים עצמם, המועד בו הפסיקו לאשר העתקת מקום מגורים של תושבים פלסטינים מרצועת עזה לגדה המערבית הוא בשנת 2000 (וראו בעניין זה פס' 20 לתגובת המדינה מיום 18.11.2009 בבג"ץ 6685/09 מחמוד קהוג'י ואח' נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית) (החלטת ביניים מיום 16.12.2009)) מבלי להביע עמדה בשאלה זו (ובאי כוחה של העותרת חולקים על חוקיותה של ההחלטה שלא לאשר העתקת מקום מגורים), אין חולק כי העותרת עברה להתגורר בגדה המערבית שנים רבות לפני כן, וביקשה את שינוי מענה, בהתאם, בתקופה בה טרם אימצו המשיבים את המדיניות הפסולה לפיה הם מסרבים באופן גורף לבקשות לשינוי מען.

העתקי העמודים הרלוונטיים מתגובת המדינה בבג"ץ קהוג'י מצ"ב ומסומנים נספח ע/21

90. אפילו לפי עמדת המשיבים, אם כן, לא היו שיקולי מדיניות שהצדיקו סירוב לבקשת העותרת, בעת שהוגשה בשנת 1998. אלא מה – בקשה זו כלל לא נבחנה ולא טופלה במועד זה. בינתיים שינו המשיבים את מדיניותם, ועתה הם מסרבים לבקשת העותרת בשל המדיניות החדשה. העותרת, אם כן, נענשה פעמיים בשל מחדלם של המשיבים לטפל בבקשתה במועד – פעם אחת כאשר בקשתה לא טופלה, ופעם שנייה כאשר שינוי מדיניות הבטיחו כי בקשתה כלל לא יטופלו בעתיד. בנסיבות אלו יש הצדקה מיוחדת להיענות לבקשתה בהקדם, כדי לרפא לפחות חלק מהפגם ואי הצדק שנגרם לה.

סיכום

91. אין חולק על כך שמרכז חייהם של כל העותרים בגדה – כך בעניינה של העותרת, שעברה לגדה לפני כעשרים ושלוש שנה, ושם הקימה את ביתה ומשפחתה, וכך בעניינם של העותרים 2-4, קטינים שהגדה המערבית היא ביתם היחיד. הסירוב לרשום בהתאם את מענם פוגע בזכותם לחופש תנועה, בזכותם לחיי משפחה ובחופש הדת שלהם. למרות זאת, סירבו

המשיבים להכיר במציאות זו ולרשום בהתאם את מענם של העותרים בגדה המערבית – וזאת תוך התעלמות משיקולים רלוונטיים ואף מהמדיניות עליה הצהירו לפני בית משפט נכבד זה, והתנהלות שלקתה בפגמים רבים.

92. הדרך היחידה לרפא, ולו במעט, את העוול המתמשך שנגרם בשל פגמים אלו היא לרשום את מענם של העותרים בגדה המערבית. כך היה על המשיבים לעשות, ומשלא עשו זאת כשהתבקשו, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות להם למלא את חובתם.

93. עתירה זו נתמכת בתצהיר שנחתם בפני עו"ד בגדה המערבית ונשלח לח"מ בפקס, בתיאום טלפוני. בית המשפט הנכבד מתבקש לקבל תצהיר זה, ואת ייפוי הכוח שאף הוא ניתן בפקס, בהתחשב בקשיים האובייקטיביים בנוגע למפגש בין העותר לבין באי כוחו.

94. מכל הטעמים הללו מתבקש בית-המשפט הנכבד להוציא צו על-תנאי, כמבוקש בראש העתירה, ולאחר קבלת תשובת המשיבים, להפוך את הצו על-תנאי להחלטי ולחייב את המשיבים בהוצאות העותרים ושכ"ט דין.

היום, יום 30.11.2014

מעין נייזנה, עו"ד

ב"כ העותרים